

Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll

Tallinn, Toompea ja videosild

Teisipäev, 16. juuni 2026

Algus 14.00, lõpp 16.50

Juhataja: Liina Kersna (esimees)

Protokollija: Merje Noorlind (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Vadim Belobrovtsev, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali, Kristina Šmigun-Vähi (Signe Kivi asendusliige), Anti Poolamets (Helle-Moonika Helme asendusliige)

Komisjoni ametnikud: Carina Rikart (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helena Pihlakas (nõunik)

Puudusid: Helle-Moonika Helme ja Madis Kallas

Kutsutud: Kollektiivse pöördumise esindajad Jarmo Reha ja Aare Pilv (1. päevakorrapunkt); Haridus- ja Teadusministeeriumi noortepoliitika osakonna juhataja Heili Griffith, noortepoliitika osakonna nõunik Martti Martinson, noortepoliitika osakonna huvihariduse ja noorsootöö juht Tormi Kotkas (2. päevakorrapunkt);

EAHÜ koordinaator, Eesti Mõisakoolide Ühendus juhatuses Tõnu Kiviloo;

Muinsuskaitse Nõukogu liige, Eesti Mõisate Ühendus juhatuses Kaido Allan Lainurm;

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku esindaja, piiskop Anti Toplaan; Eesti Apostlik-Õigeusu

Kiriku esindaja, protodiakon Ignatios Indrek Rand; Kultuuriministeeriumi kultuuriväärtuste

osakonna muinsuskaitseasenduse Reesi Sild, Muinsuskaitseametite peadirektor Marilin

Mihkelson ja ehituspärandi osakonna juhataja Anita Staub (3. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Kollektiivse pöördumise „Noor-Eesti „Noorte püüded“ kohustuslikuks lugemiseks riigikogulastele“ (1-6/26-76/1) arutelu
2. Noortevaldkonna seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse projekti tutvustus
3. Kohtumine Eesti Ajalooliste Hoonete Ümarlause esindajatega kultuuripärandi tuleviku teemal
4. Info ja muud küsimused

1. Kollektiivse pöördumise „Noor-Eesti „Noorte püüded“ kohustuslikuks lugemiseks riigikogulastele“ (1-6/26-76/1) arutelu

Liina Kersna avas päevakorrapunkti arutelu ning andis kollektiivse pöördumise esindajatele sõna pöördumise tutvustamiseks.

Jarmo Reha tutvustas kollektiivset pöördumist.

Ta selgitas, et pöördumine kasvas välja tema ja Aare Pilve tööst lavastusega, mille keskmes

olid noored. J. Reha sõnul ajendas pöördumist mure noorte ühiskondliku osaluse, nähtavuse ja tulevikuväljavaadete pärast.

J. Reha lisas, et lavastuse ettevalmistamise käigus jõuti Gustav Suitsu manifestini „Noorte püüded“, mida pöördumise algatajad käsitlevad ühe eestluse alusdokumendina. Tema hinnangul avab manifest laiemalt, kuidas võiks kujuneda ja eestluse projekt. Ta rõhutas, et teksti pani 1905. aastal kirja 21-aastane Gustav Suits ning manifesti sõnum kultuuri, hariduse, üksmeele ja dialoogi tähtsusest aitab ka tänapäeval mõtestada Eesti riigi, keele ja kultuuri kestmist. Selle teksti lugemine ja selle üle mõtlemine võiks olla kohustuslik.

Aare Pilv lisas, et Gustav Suitsu manifest „Noorte püüded“ on pöördumise algatajate hinnangul üks kaasaegse Eesti kultuuri alustekste. Tema sõnul võib seda käsitada omamoodi kultuuri põhiseadusena, mis aitab mõtestada Eesti riigi olemasolu eesmärki põhiseaduse preambulis nimetatud eesti keele ja kultuuri hoidmise, säilitamise ning arendamise kaudu. A. Pilv rõhutas, et tekst ei käsitle üksnes eesti kultuuri ja haridust, vaid ka poliitilist kultuuri, rõhutades erinevate maailmavaadetega inimeste dialoogi, ühisosa leidmist ning vastastikust austust.

A. Pilv märkis, et tänased noored kannavad Eesti riiki edasi järgmistel aastakümnetel. Lavastuse ettevalmistamise käigus puutusid pöördumise algatajad kokku andmetega, mis osutavad noorte keerulisele olukorrale, sealhulgas vaimse tervise probleemidele, noortevaldkonna kärbetele ja vähesele valimisaktiivsusele. Seetõttu pidas ta oluliseks, et Riigikogu liikmed loeksid manifesti tekstina, mis seob poliitilise kultuuri, Eesti kultuuri tähenduse ning noorte rolli tuleviku kujundamisel. Pöördumise algatajate ettepanek on, et Riigikogu liikmed võtaksid „Noorte püüete“ teksti oma püsilugemiseks.

Liina Kersna küsis, kas pöördumise tutvustamisel viidatud lavastus on juba valminud.

Jarmo Reha vastas, et lavastus on valminud ja on jätkuvalt Tartu Uue Teatri repertuaaris. Lavastuse pealkiri on „Hymn“ ning seda mängitakse veel vähemalt kahel korral. Ta lisas, et lavastus esietendus 28. veebruaril 2025 ja on Tartus hästi vastu võetud. Gustav Suitsu teksti tutvustamine on lavastuse üks osa.

Tõnis Lukase sõnul võideldi toonase aja kontekstis skeptitsismiga skeptitsismi vastu. Ta viitas, et manifestis on juttu üleeuroopalikust skeptitsismist ja vanade kultuuride väsimisest. Eesti ajaloos oli tegemist ajaga, mil venestamislaine oli esimese rahvusliku ärkamise vaimustuse mõneks ajaks summutanud. Uus põlvkond vaatas ringi ja nägi, et ühiskonnas valitseb väsimus, tagasilangus ja omavaheline vastasseis. Sellest olukorrast väljapääsuks pakuti rohkem kultuuri ning noorte tugevamat sõnumit.

T. Lukas lisas, et toonane kultuuriline enesemääratlus Euroopas oli võrreldes tänapäevaga kitsam, samas kui praegu vaadatakse maailma laiemalt. Ta meenutas ka Ain Kaalepi mõtet „Saagem eurooplasteks, aga jäägem ka asiaatideks“. T. Lukase hinnangul on Eesti kultuur rahvaste peres tänaseks palju tugevamalt kanda kinnitanud. Samas tõi ta esile küsimuse, kas üksnes majandusele ja omakasule keskendumine ning kultuuri tähelepanuta jätmine võib viia hääbumiseni. Tema sõnul on see küsimus aktuaalne ka praegu.

T. Lukase sõnul tuleb eesti keelt ja kultuuri rahvuslikust uhkusest pidada üheks kõige olulisemaks väärtuseks. Kui seda ei tehta, ei pruugi järgmisel põlvkonnal enam olla arusaamist, et just eesti keel ja kultuur on Eesti panus maailmas. Tema sõnul ei ole Eesti vääriline olla üksnes haldusterritoriaalne või teiskeelne piirkond. Eesti teater ja film on tema hinnangul olulised just seetõttu, et neid tehakse eesti keeles. Kui neile valdkondadele ei leita piisavalt võimalusi, muutub järgmiste põlvkondade jaoks kultuuriline järjepidevus hapramaks. T. Lukas lisas, et kuigi kõnealuses käsitluses on tunda skeptilist hoiakut, on nõ tule

hoidmiseks siiski vaja võtta kätte tõrvik, sest muidu võib see maha pudeneda ja kustuda. Tema sõnul on oluline optimism ning võime tulla välja olukorrast, kus mõne hinnangu järgi on üks põlvkond ja aade väsinud või taandunud. Mõnes mõttes ollakse praegu sarnases seisus nagu 1905. aastal. Noor-Eesti põlvkond oli lõppkokkuvõttes optimistlik ja näitas teed. Samamoodi tuleb tema hinnangul ka praegu näidata teed, et saja aasta pärast oleks endiselt mõtet teha Eestis eestikeelseid lavastusi.

Liina Kersna sõnas, et kultuurikomisjoni valdkonna keskmes ongi kultuuri- ja haridusküsimused ning komisjon teadvustab, et eestikeelne haridus ja kultuur ei ole iseenesestmõistetavad, vaid vajavad järjepidevat hoidmist ja arendamist. Ta tõi esile, et komisjonis ja Riigikogu täiskogus käsitleti hiljuti Eesti inimarengu aruande raames vaimse tervise ning laste ja noorte liikumise teemasid, mis seostuvad otseselt ka noorte heaolu ja tulevikuga.

Kristina Šmigun-Vähi sõnul jäi arutelust kõlama küsimus noortest, heaolust ja pingutuse tähendusest. Ta tõi esile, et heaolu võib vähendada noorte vajadust end proovile panna, samal ajal kui digiseadmed ja pidev infovoog jätavad vähem ruumi süvenemiseks ja mõtisklemiseks. K. Šmigun-Vähi küsis, kuidas tuua noorte jaoks esile Eesti kultuuri, keele ja identiteedi olulisus ning luua neile võimalusi nende teemadega suhestumiseks.

Jarmo Reha vastas, et lavastuses käsitleti samuti noorte kuulamise ja nendega dialoogi loomise vajadust. Lavastuse lõpuosas saavad noored ise sõna ning korduva sõnumina tõid nad esile soovi, et neid kuulataks. J. Reha märkis, et noorte probleemid erinevad varasemate põlvkondade kogemustest. Kuigi tänapäeval noortel on rohkem võimalusi liikuda ja suhelda eri kultuuridega, vajavad nad siiski kohti ja võimalusi oma küsimuste, probleemide ja tulevikuvisionide väljendamiseks. Lavastuse ja ka pöördumise keskne mõte on tugevdada dialoogi noorte ja kogenumate põlvkondade vahel. J. Reha rõhutas, et Eesti tulevikku kujundavad noored ning Gustav Suitsu manifest aitab seda mõtet mõtestada, tuletades meelde, et riik püsib noorena seni, kuni ta suudab noori kuulata ja kaasata.

Liina Kersna sõnas, et kultuurikomisjon kaasab haridusküsimuste aruteludesse sageli Eesti Õpilasesinduste Liidu ja Eesti Üliõpilaskondade Liidu esindajaid. Ta tõi esile ka noorteparlamendi formaadi, kus noored moodustavad fraktsioone, peavad kõnesid ja viivad läbi istungit. Kersna sõnul on noorte sõnavõttud alati sisukad ja mõjusad. Lisaks on oma noorteorganisatsioonid ka erakondadel.

Margit Sutropi sõnul tõstatab pöördumine olulise küsimuse sellest, kes me oleme ja milliseks tahame saada. Tema sõnul jagatakse arusaama, et eesti keel ja kultuur on Eesti kestmise keskne alus, kuid erinevused ilmnevad selles, milliseid väärtusi ja lahendusi peetakse selle eesmärgi saavutamisel esmatähtsaks. M. Sutrop rõhutas, et noorte muresid ei saa taandada üksnes rahvusliku identiteedi küsimusele, sest neid mõjutavad ka kiiresti muutuv, digitaalne ja ebakindel maailm. Seetõttu on oluline rohkem kuulata nii noori kui ka üksteist ning toetada kultuuri, kirjandust ja kunsti kui valdkondi, mis loovad vaimset seotust ja ühiseid tegutsemisvõimalusi.

Liina Kersna viitas professor Veronika Kalmuse mõttele, et tehisaru kasutamine võib viia olukorrani, kus noored hakkavad iseennast asendama. L. Kersna sõnas, et kuigi kõik Riigikogu komisjonid käsitlevad kultuuri laiemas tähenduses, on kultuurikomisjoni põhifookuses eestikeelne kultuur ja haridus. Tema sõnul on vastav ühine teadmine Riigikogus siiski laiem.

Kadri Tali sõnas, et noori tuleb rohkem kuulata ja nende vaadet otsustes arvesse võtta. Hea

näitena tõi ta esile Mudel-Eesti formaadi, mis aitab noortel simulatsioonide kaudu mõista otsustusprotsesside toimimist. K. Tali leidis, et noored on väga erinevad ning nende nägemust tuleks ühiskonnas, sealhulgas majanduses ja muudes valdkondades, senisest enam väärtustada.

Aare Pilv sõnas, et Gustav Suitsu tekst on huvitav mudelina, sest see esindab aega, mil hilisemad hargnemised ei olnud veel toimunud. Tema sõnul oli G. Suits korraga rahvuslane, kosmopoliit ja vasakpoolne ning need suunad olid tekstis veel ühiselt koos, mitte eraldi välja hargnenud. Seetõttu aitab tekst meelde tuletada, et tänapäeva erinevatel mõttesuundadel on ühised juured.

Margit Sutrop sõnas, et paljudel Eesti inimestel on nostalgia ühtsuse järele, mida seostatakse nii Gustav Suitsu ajastu kui ka laulva revolutsiooni kogemusega. Tema sõnul on seda tunnet oluline hoida ja meenutada, kuid tänapäeval ei ole võimalik toonast ühtsust samal kujul taastada. Sutrop leidis, et lahknevused tekivad siis, kui tuleb otsustada, mida ja kuidas teha. Ühise vastandumise korral võib ühtsus kergemini tekkida, kuid riigi ülesehitamisel ja seaduste kujundamisel ilmnevad maailmavaatelised erinevused. Ta tõi näiteks eesti keele kaitsmise arutelu, kus eesmärk võib olla ühine, kuid viisid selle saavutamiseks erinevad. Tema hinnangul on ühtsuse taotlus oluline, kuid praktilises poliitikas tuleb pidevalt otsida kompromisse, sest tagasipöördumine aega, mil kõik mõtlesid ühtemoodi, ei ole võimalik.

Aare Pilv sõnas, et Gustav Suitsu tekst ei eelda kõigi ühtemoodi mõtlemist, vaid aitab hoida ühist lähtekohta ja kultuurimälu. Tema sõnul ei jää inimene lapseks, kuid lapsepõlve ja algsete kogemuste meelespidamine on oluline tervikliku enesetaju kujunemiseks.

Jarmo Reha lisas, et Gustav Suitsu tekst ei ole täitmiseks mõeldud juhise, vaid meenutus ühisest lähtekohast ja nooruse vastutusest. Tema sõnul kutsub tekst mõtlema, kelle jaoks riiki ja kultuuri kujundatakse ning kas noortele antakse piisavalt sõna ja võimalusi oma vaateid väljendada, kuna noorte käes on tuleviku võti.

J. Reha märkis, et pöördumise algatajate peamine ettepanek on, et Riigikogu liikmed loeksid „Noorte püüdeid“, sest tekst avab erinevaid mõtteid ja küsimusi Eesti riigi, kultuuri ning noorte rolli kohta. J. Reha tõi esile ka noortevaldkonna toetuste kärped ning vajaduse mõtelda, kuidas noortevaldkonna arengukavas seatud eesmärgid tegelikult ellu viiakse.

Margit Sutropi sõnul on noorte rolli ja vastutuse rõhutamine oluline, kuid noori ei saa käsitada ühtse rühmana. Tema sõnul on ka noorte seas erinevaid maailmavaateid, hoiakuid ja arusaamu vastutusest. Sutrop rõhutas, et noorte kaasamise kõrval tuleb väärtustada ka viisakat arutelukultuuri ning arvestada, et põlvkondlikud ja maailmavaatelised erinevused esinevad nii noorte kui ka täiskasvanute seas.

Liina Kersna tänas arutelus osalejaid. L. Kersna pidas oluliseks jätkata dialoogi noorteorganisatsioonidega ning toetada noorte suuremat kaasamist otsustusprotsessidesse.

L. Kersna sõnul on Eesti kultuuriline identiteet ja kuuluvustunne noorte seas olemas, kuid seda tuleb jätkuvalt hoida ja tugevdada. Samuti rõhutas ta, et tänapäeva ühiskonda iseloomustavad varasemast mitmekesisemad hoiakud ja maailmavaated, millega tuleb õppida arvestama ning koostööd tegema. L. Kersna tegi ettepaneku lahendada pöördumises tõstatatud küsimus muul viisil, edastades Riigikogu liikmetele Gustav Suitsu manifesti „Noorte püüded“ teksti koos arutelu kokkuvõttega, kuivõrd petitsiooni algatajate eesmärk on juhtida tähelepanu vajadusele kaasata rohkem noori riigivalitsemisse ning soov on, et Riigikogu liikmed loeksid manifesti teksti meenutuseks ja noortega ühisosa leidmiseks.

Otsustati:

1.1. Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152¹³ p 6 lahendada pöördumises püstitatud probleem muul viisil, edastades Riigikogu liikmetele kollektiivses pöördumises toodud Noor-Eesti esimeses albumis (1905) ilmunud manifesti „Noorte püüded“. Lisada manifestile kokkuvõtte kultuurikomisjonis toimunud arutelust (konsensus).

2. Noortevaldkonna seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse projekti tutvustus

Liina Kersna avas päevakorrapunkti arutelu ja andis Haridus- ja Teadusministeeriumi (HTM) esindajatele sõna noortevaldkonna seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse (VTK) projekti tutvustamiseks.

Heili Griffith selgitas, et VTK on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis seatud eesmärgiga koostada uus noortevaldkonna ühendseadus ning kehtestada noortevaldkonna töötajatele kvalifikatsiooninõuded. HTM pidas vajalikuks VTK projekti komisjonile enne suvepuhkust tutvustada.

Martti Martinson tutvustas VTK projekti (lisa 1).

Ta andis ülevaate kehtivast õigusraamist, uue seaduseni viivast teekonnast, VTK-s käsitletavatest probleemidest ning kavandatavatest regulatsioonidest ja nõuetest. M. Martinson märkis, et uus ühendseadus peaks muutma noortevaldkonna õigusraamistiku sidusamaks ja arusaadavamaks ning asendama senise, peamiselt noorsootöö seadusele ja huvikooli seadusele tugineva killustunud regulatsiooni. Ettevalmistuse käigus on alates 2022. aastast kogutud ligi 300 ettepanekut, toimunud on foorum NOORUM, mitu uuringut ja analüüsi ning arutelud noorte, noorsootöö ja huvihariduse esindajatega. 2026. aasta juunis toimus Tartus noortevaldkonna seaduse koosloomepäev.

M. Martinsoni sõnul soovitakse VTK-ga laiendada noorte võimalusi osaleda riigi ja kohaliku tasandi otsustusprotsessides, kehtestada kõigile noortetegevustele ühtsed baasnõuded, täpsustada noorsootöötajate ja huvihariduse õpetajate pädevusnõudeid ning luua parem andmestik tegevuste pakkujate ja läbiviijate kohta. Samuti on eesmärk tugevdada riskipõhist järelevalvet, täpsustada riigi, HTM-i, Haridus- ja Noorteameti (HARNO) ning kohalike omavalitsuste ülesannete ja vastutuse jaotust ning vähendada regulatsioonide ühtlustamise kaudu bürokraatiat.

Kavandatava regulatsiooni keskmes on noortetegevuste standard, loa- ja teatamiskohustus, andmete esitamine Eesti hariduse infosüsteemi ning töötajate kvalifikatsiooninõuded. Kõrgema riskiga tegevuste puhul, näiteks huvihariduse, avatud ja mobiilse noorsootöö ning laste- ja noortelaagrite korral, nähakse ette loakohustus. Madalama riskiga või lühiajalisemate tegevuste puhul piisaks teatamiskohustusest. Kvalifikatsiooninõuded puudutaksid noorsootöötajaid, sealhulgas huvijuhte, huvihariduse õpetajaid, noortetreenereid ning projektipõhiseid noorsootöötajaid, näiteks laagrikasvatajaid. Lisaks kavandatakse nõudeid töötajate erialastele ja pedagoogilistele pädevustele, eesti keele oskusele, haridustasemele ja täisealisusele.

Liina Kersna küsis, kuidas on VTK-s kavas täpsustada kohalike omavalitsuste, HTM-i ja HARNO ülesannete ning vastutuse jaotust noortevaldkonna korraldamisel ning kas sellega seoses suureneb riigi vastutus.

Martti Martinson vastas, et kohaliku omavalitsuse korralduse seadus näeb ette kohaliku omavalitsuse ülesandena noorsootöö ja huvihariduse korraldamise, kuid ülesannete sisu on õigusaktides kirjeldatud väga üldiselt. VTK-s soovitakse täpsustada, et kohalik omavalitsus

peab oma territooriumil tagama kohalike noorte huvidele ja vajadustele vastavate teenuste ning tegevuste olemasolu. Samuti tuleb kohaliku omavalitsuse tasandil tagada kavandatavate baasnõuete järgimine, arvestades, et omavalitsused on paljudel juhtudel noortekeskuste ja huvikoolide pidajad ning valdkonna suurimad tööandjad. Kohalike omavalitsuste puhul on oluline leida tasakaal: seadus ei peaks detailselt ette kirjutama konkreetseid tegevusvorme või teenuseliike, kuid peaks sätestama üldpõhimõtte, et noortevaldkonna teenused oleksid tagatud igas omavalitsuses, kus on noori, pöörates eraldi tähelepanu tõrjutusriskis noortele. M. Martinson lisas, et riigi tasandil ei kavandata olemuslikult palju uusi ülesandeid, vaid soovitakse seaduses selgemalt kirjeldada juba kujunenud rolle. Kehtiv seadus ei nimeta HARNO-t, mistõttu tuleb täpsustada ka HARNO ja HTM-i ülesannete jaotust.

Kadri Tali viitas VTK eesmärgile luua noortele senisest mitmekesisemad ja mõjusamad võimalused oma huvide ja vajaduste kuuldavaks tegemiseks riigi ja kohaliku tasandi otsustusprotsessides. Samas märkis ta, et kavandatavad kontrolli- ja nõuete mehhanismid võivad suurendada valdkonna keerukust ning seeläbi vähendada võimalusi, mida soovitakse noortele luua.

K. Tali palus selgitada, kas kavandatavad muudatused tähendavad huvihariduse võimaluste raskendamist ja kontrollimehhanismide tugevdamist või milline on nende täpne eesmärk.

Martti Martinson selgitas, et noorte osalusvõimaluste all peetakse VTK-s eelkõige silmas noorte kaasamist poliitikakujundamisse ja õigusloomesse, mitte osalemist huvihariduses või huvitegevuses. Õigusraami soovitakse lisada riigi tasandi kohustus kaasata noori kui eraldi tähelepanu vajavat sihtrühma neile sobivates ja eakohastes formaatides. Praegu on mõnes ministeeriumis loodud noorte nõukogud, kuid selline praktika ei ole üleriigiliselt ühtlane.

M. Martinson märkis, et ka kohaliku tasandi noorte osaluse regulatsioon vajab täpsustamist. Kuigi noortevolikogude moodustamise võimalus on olemas ja seda on aktiivselt kasutatud, on praktikas tekkinud küsimusi näiteks selle kohta, kas ja millisel õiguslikul alusel saavad noortevolikogu esindajad osaleda kohaliku omavalitsuse volikogu komisjonide töös.

M. Martinsoni sõnul ei ole kavandatavate baasnõuete eesmärk huvihariduse ega huvitegevuse kättesaadavust piirata, vaid kehtestada miinimumtase, mida enamik huvikoolidest ja laagritest juba täidab. Baasnõuded annaksid võimaluse sekkuda juhtudel, kui tekivad kaebused või ilmneb teave lastele ja noortele sobimatute tegevuste kohta. Praegu on sellistes olukordades järelevalve algatamine keeruline, sest puuduvad nõuded, mille täitmist kontrollida.

Liina Kersna sõnas, et VTK rõhutab noorte osalemist otsustusprotsessides, kuid see puudutab eelkõige aktiivsemaid noori. Ta küsis, kuidas kajastub VTK-s huvihariduse ja huvitegevuse kättesaadavuse parandamine, näiteks üks huviring igale noorele, ning kas see eesmärk tuleks noorte vaates selgemalt esile tuua.

Martti Martinson vastas, et huvihariduse ja huvitegevuse kättesaadavuse suurendamine eeldab lisaraha ning on eelkõige poliitilise otsuse küsimus.

Liina Kersna täpsustas, et huviringi näide oli mõeldud laiemalt huvihariduse ja huvitegevuse kättesaadavuse küsimuse esiletoomiseks. Tema sõnul peaks KOV-i rollide täpsustamisel selgemalt kajastuma ka eesmärk parandada noorte ligipääsu huviharidusele ning seda tuleks rõhutada ka noore vaates.

Kristina Šmigun-Vähi küsis, kes hakkab tegema järelevalvet kvalifikatsiooninõuete täitmise üle, eelkõige treenerite puhul.

Martti Martinson vastas, et treenerite kvalifikatsiooninõuded on kavas siduda spordiseadusega, kus treenerite kvalifikatsiooni käsitlevad sätted juba kehtivad.

Noortetreenerite miinimumnõudena nähakse ette treeneri 3. taseme kutse. M. Martinsoni

sõnul oleks loogiline, et järelevalvet teeks ka edaspidi pädev asutus, kes vastutab kehtivate treenerite kvalifikatsiooninõuete täitmise kontrolli eest. Huvihariduse õpetajate ja noorsootöötajate kvalifikatsiooninõuete järelevalve jääks esialgu HTM-i pädevusse, kuid arutatakse ka võimalust anda see ülesanne HARNO-le. Noortetegevuste tegevuslubade väljastamine on kavandatud HARNO ülesandeks.

Kristina Šmigun-Vähi küsis, kas koolimajas toimuva tantsutrenni juhendaja kvalifikatsiooninõuete täitmise järelevalve kuuluks Kultuuriministeeriumi pädevusse.

Martti Martinson vastas, et kvalifikatsiooninõuete täitmise esmane hindamine on tööandja ülesanne. Tööandja peab tagama, et kvalifikatsiooninõudega ametikohale võetav töötaja neile nõuetele vastab. Järelevalvet ei kavandata lausalise kontrollina, vaid seda tehakse juhul, kui selleks on alus või tekib vajadus järelevalvemenetluse algatamiseks.

Tormi Kotkas lisas, et tantsuvaldkonnas on nii spordi- kui ka kultuurivaldkonda kuuluvaid tegevusi. Näiteks breik- ja võistlustants kuuluvad tema sõnul spordivaldkonna ehk Kultuuriministeeriumi vastutusalasse, muud tantsuvaldkonnad pigem HTM-i vastutusalasse. T. Kotkas märkis, et vastutuse jaotus tuleb protsessi käigus Kultuuriministeeriumiga läbi arutada.

Kadri Tali sõnas, et huvihariduseks mõeldud raha peaks jõudma eelkõige lasteni, mitte kuluma täiendavale järelevalvele või halduskorraldusele. Ta tegi ettepaneku tagada igale lapsele vähemalt üks tasuta huviring, näiteks kultuurivautšeri või personaalse konto kaudu. Tema sõnul annaks selline lahendus lapsele ja perele suurema valikuvabaduse ning aitaks suunata toetust otse huvihariduses ja huvitegevuses osalemisse. K. Tali märkis, et huvitegevuse kättesaadavuse parandamine aitaks ennetada noorte probleemide süvenemist ajal, mil vanemad on tööl, ning suurendaks noorte kaasatust, osalusvõimalusi ja otsustusvõimet.

K. Tali küsis, kas sellist ettepanekut saab VTK menetluses arutada või on lahendused juba sisuliselt paigas.

Liina Kersna lisas, et igale lapsele ühe tasuta huviringi tagamise ettepanekut on varem korduvalt arutatud ja arvatud.

Heili Griffith selgitas, et HTM-i eesmärk on uuel Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) perioodil analüüsida ja võimalusel välja töötada rahastussüsteem või platvorm, mis koondaks KOV-ide toetused ühte vaatesse ning aitaks peredel huvihariduse ja huvitegevuse võimaluste vahel lihtsamalt valida. Platvormil kajastuvad tegevused peaksid vastama kindlatele kriteeriumidele, mis võimaldaksid ühtlustada kvaliteeti KOV-ide üleselt. H. Griffithi sõnul toetaks selline süsteem noorsootöö ja huvihariduse paremat korraldamist, raha sihipärasemat suunamist perede ja noorte vajaduste järgi ning aitaks jälgida, kes tegevustes osaleb ja kes vajab täiendavat tuge.

Martti Martinson lisas, et uut seadust kavandatakse nii, et see ei takistaks tulevikus kontopõhise või sarnase rahastuslahenduse loomist. Sellise süsteemi toimimine sõltub eelkõige KOV-ide valmisolekust ja rahastusest, sest noorsootöö, huvihariduse ja huvitegevuse peamine avalik rahastaja on kohalik omavalitsus ning riigi panus on suhteliselt väike. M. Martinson märkis, et HTM valmistab ette analüüsi, et saada parem ülevaade KOV-ide kasutatavatest toetusmudelitest ning hinnata, kuidas sellise lahenduse poole oleks võimalik liikuda, sealhulgas järgmise ESF-i perioodi vahendeid silmas pidades.

Liina Kersna sõnas, et komisjon jääb ootama eelnõu Riigikogusse jõudmist, et kavandatavaid lahendusi täpsemalt arutada. Ta avaldas lootust, et arutelust oli ministeeriumil võimalik sisendit saada, ning rõhutas, et valdkond on kvalifikatsiooninõuete kehtestamist kaua oodanud. L. Kersna lisas, et edasises töös tuleks senisest enam tähelepanu pöörata ka

huvihariduse ja huvitegevuse kättesaadavusele, mõistes samas, et vastavad lahendused eeldavad poliitilisi otsuseid.

3. Kohtumine Eesti Ajalooliste Hoonete Ümarlaua esindajatega kultuuripärandi tuleviku teemal

Liina Kersna avas päevakorrapunkti arutelu ning sõnas, et kohtumise keskmes on Eesti Ajalooliste Hoonete Ümarlaua ettepanekud kultuuripärandi tuleviku ning uue muinsuskaitse teemal.

Tõnu Kiviloo tutvustas Eesti Ajalooliste Hoonete Ümarlaua tegevust ja ettepanekuid (lisa 2 ja lisa 3).

T. Kiviloo rõhutas, et ajaloolisi hooneid tuleb käsitada regionaalse elu, kogukondade, turismi ja kultuuripärandi ressursina ning hoida neid aktiivses kasutuses, mitte pidada neid vaid kuluartiklaks. Tema sõnul on ehitismälestiste seisukord kriitiline, toetuste maht ebapiisav ja regionaalselt ebaühtlane ning riigil tuleks suurendada pärandihoiu rahastust, sealhulgas kaaluda osa riigi kinnisvara müügitulu suunamist mälestiste toetusfondi. Nn remondivõlg on suur, kuna toetusi makstakse 4,3 miljonit eurot, kuid taotlusi on umbes 24 miljoni ulatuses. T. Kiviloo pidas oluliseks muinsuskaitse- ja ehitusregistri paremat seostamist, mälestiste inventuuri kiirendamist ja kategooriatesse jagamist, et luua omanikele suurem õigusselgus. Samuti tõi ta esile vajaduse ministriumideülese koostöö järele, et ajalooliste hoonete, sealhulgas mõisate, kirikute ja maapiirkondade haridus- ning kogukonnahoonete säilitamist toetaksid ka regionaal-, kliima-, sotsiaal-, sise- ja haridusvaldkonna meetmed.

Marilin Mihkelson märkis, et Muinsuskaitseamet jagab muret ajalooliste hoonete seisukorra ja rahastuse ebapiisavuse pärast. Tema sõnul on riiklikud toetused väiksemad kui avalik huvi ja seadusest tulenevad kohustused eeldaksid, mistõttu on eraomanikel keeruline mälestiste eest hoolt kanda. Ta viitas, et tegelik vajadus võib olla ametlikest taotlustest suurem, sest osa omanikke on korduvate rahastamata jäämistest tõttu taotlemisest loobunud.

M. Mihkelson selgitas, et Muinsuskaitseamet on juba võtnud suuna olla omanikele eeskätt partner ja nõustaja, mitte üksnes järelevalvaja. Toetuste tingimuste ja regionaalse jaotuse üle arutatakse tema sõnul õigusaktide ettevalmistamise käigus ning kaasamisringides esitatud tähelepanekuid võetakse arvesse. M. Mihkelson rõhutas ka ministriumidevahelise koostöö vajadust, et kultuuripärandi teema jõuaks paremini teiste valdkondade otsustesse ja rahastusmeetmetesse, sealhulgas kliima-, majandus- ja haridusvaldkonnas.

Reesi Sild rõhutas riigi eeskuju olulisust kultuuriväärtuslike hoonete kasutamisel. Tema sõnul tuleb riigi kinnisvaraotsustes vaadata pikemat perspektiivi ning arvestada pärandhoonete väärtust. R. Sild märkis, et Muinsuskaitse Nõukogu valmistab Rahandusministeeriumile ette ettepanekuid riigi kinnisvarapoliitika põhialuste täiendamiseks, et pärandhooneid otsustes rohkem arvesse võetaks.

R. Sild tõi esile aktiivse ministriumidevahelise koostöö järgmise Euroopa Liidu toetuste perioodi ettevalmistamisel ning märkis, et Kultuuriministeerium on koos teiste ministriumidega teinud ettepaneku suunata toetusi ka kultuuriväärtuslikele hoonetele. Samuti pidas ta oluliseks omavalitsuste pärandipädevuse suurendamist ning laiapõhjalist muinsuskaitset, mis ei piirdu üksnes Muinsuskaitseameti kaitse all olevate objektidega.

Kadri Tali tänas ettekande eest ja avaldas toetust üleskutsele algatada laiem riiklik arutelu uue muinsuskaitse üle. Ta rõhutas, et kultuurikomisjonil võiks olla roll selle arutelu

käivitamisel, sest pärandit tuleks käsitada elava regionaalpoliitika ja turismiressursina. K. Tali märkis, et ajalooliste hoonete aktiivne kasutus on nende füüsilise säilimise eelduseks.

K. Tali küsis, milline oleks parim lahendus mõisahoonete säilitamiseks juhul, kui kool ei mahu enam ajaloolisse hoonesse või ei vaja seda senises mahus. Ta tõi näiteks Kose-Uuemõisa ja küsis, kuidas leida sellisele hoonetele kestlik kasutus.

Tõnu Kiviloo vastas, et mõisahoonetele võib leida uue kasutuse kogukonnakeskusena, kui hoonesse koondatakse erinevad funktsioonid ja kohalik omavalitsus toetab selle majandamist. Ta tõi näitena Hummuli endise koolihoone, mille esimese korruse on kogukond kasutusrendile võtnud ning kus tegevused toimivad koostöös omavalitsusega.

Kadri Tali küsis, milline võiks olla Estonia maja tulevik juhul, kui ooper koliks hoonest välja ning hoone jääks üksnes maamärgiks. Ta rõhutas, et tegemist on eestlaste jaoks olulise sümbolhoonega, mille säilimine eeldab sisulist kasutust.

Tõnu Kiviloo vastas, et Estonia maja tähendus on seotud selle jätkuva kasutusega etenduskunstide hoonena.

Kadri Tali rõhutas, et arutelu keskmes peaks olema vanade hoonete säilitamine aktiivses kasutuses, et neis püsiks elu ja tegutseksid institutsioonid. Tema sõnul on uus muinsuskaitse vajalik just selleks, et ajaloolised hooned ei jääks üksnes sümboliteks, vaid säiliks toimiva osana kogukonnaelust.

Kaido Allan Lainurm märkis, et Eesti Ajalooliste Hoonete Ümarlaval ei ole Estonia maja tuleviku küsimuses kujunenud ühist seisukohta. Muinsuskaitse Nõukogu liikmena lisas ta, et teemat on nõukogus korduvalt arutatud ning seisukohad on erinevad: osa liikmeid peab juurdeehitust ajaloolise hoone puhul sobimatuks, teised näevad seda võimalusena säilitada hoone funktsioon ja kasutus. K-A. Lainurme sõnul vajab küsimus edasist arutelu ning lahendust otsib ka eraldi töörühm.

Liina Kersna märkis, et Estonia juurdeehituse küsimuses on poliitiline otsus tema hinnangul tehtud, kuna kaks Riigikogu koosseisu on seda erakondadeüleselt toetanud. Ta leidis, et edasine arutelu peaks keskenduma sellele, kuidas otsus ellu viia. L. Kersna tõi võrdluseks Tallinna Reaalkooli, kus ajaloolise koolihoone kasutuses hoidmiseks rajati juurdeehitus.

Tõnis Lukas rõhutas, et arutelu keskmes peaks olema eeskätt regionaalne ajalooline pärand, sest pealinnas ja suuremates linnades on raha, huvi ning eraraha kaasamise võimalused suuremad. Tema sõnul on oluline leida lahendusi, et ajaloolised hooned püsiks kasutuses ka mujal Eestis. T. Lukas märkis, et mõisahoonete avalikud funktsioonid, sealhulgas koolide juures, on aidanud neid hooned hävingust päästa ning nende funktsioonide kadumine võib kahjustada kogu kooli- või kogukonnakompleksi. Ta pidas vajalikuks käsitleda hariduse ja pärandi hoidmise küsimusi koos ning mitte teha otsuseid üksnes kinnisvarahalduse loogikast lähtudes.

T. Lukas küsis, kas pühakodadele, mõisatele ja teistele pärandiliikidele peaks olema eraldi rahastusvoorud või tuleks neid jätkuvalt käsitleda ühes ühises taotlusvoorus. Ta palus selgitada, kuidas tagada toetuste jaotamisel eri pärandiliikide suhtes õiglane tasakaal olukorras, kus kogu rahastusmaht on ebapiisav.

Tõnu Kiviloo vastas, et ümarlaval on eraldi rahastusvoorude võimalust arutatud, kuid praeguse vähesel rahastusel juures ei peeta toetuste killustamist otstarbekaks. Kui rahastust lisandub, võiks kaaluda eraldi programme, eeskätt kirikute ja mõisate jaoks. Ta rõhutas, et kirikud täidavad paljudes piirkondades lisaks sakraalsele rollile ka olulist sotsiaalset suhtlemise ja kogukonnakeskuse funktsiooni.

Marilin Mihkelson selgitas, et Muinsuskaitseamet püüab toetuste jaotamisel arvestada kõigi pärandiliikidega, sealhulgas sakraalehitistega. Tema sõnul on sakraalehitised suure

investeeringisvajadusega, kuid kogu toetusmaht on nii väike, et üksnes olemasoleva raha ümberjagamine või eraldi vooru loomine probleemi ei lahendaks. M. Mihkelson märkis, et toetuste süsteemis tuleb jätkuvalt otsida tasakaalu eri pärandiliikide vahel.

Anti Poolamets tõi esile mälestiste kategooriatesse jagamise ettepaneku ning märkis, et see võiks anda omanikele selgema raamistiku ja võimaluse päästa ka lagunevaid, kuid veel väärtuslikku substantsi säilitanud hooneid. Ta tõi näiteks Muuga mõisa, kus motiveeritud erainvestor on panustanud hoone taastamisse. A. Poolamets küsis, kas on hinnatud, kui palju ehitisi võiks eri kategooriatesse kuuluda.

Tõnu Kiviloo sõnas, et mälestiste inventuur on osas maakondades juba esialgsel kujul tehtud ning selle kohta saab täpsemaid selgitusi anda Muinsuskaitseamet. Ta tõi Muuga mõisa ja Viljandi lossi näitel esile omanike märkimisväärse panuse ning rõhutas, et selliste investeeringute puhul on vaja püsivat rahavoogu. T. Kiviloo palus täpsustada, kuidas võiks kategooriatesse jagamine toimida lagunevate puitmõisate puhul.

Anita Staub selgitas, et Muinsuskaitseamet on alustanud mälestiste nimekirjade ülevaatamist ja korrastamist ning teeb selles protsessis koostööd partneritega. Tema sõnul on mälestiste kategooriatesse jagamine kaalumist vääriv ettepanek, mis võiks anda omanikele selgemad piirid ja reeglid oma varaga toimetamisel, kuid kehtiv muinsuskaitseseadus sellist ülesannet praegu ette ei näe. A. Staub märkis, et omanike seisukohad kategooriate suhtes on erinevad ning teema vajab edasist sisulist arutelu ja mõju hindamist.

Reesi Sild täiendas, et Kultuuriministeriumis on käimas muinsuskaitseseaduse hindamine ning mälestiste kategooriatesse jagamine on üks selle raames analüüsitavatest teemadest. Tema sõnul annab mälestiste nimekirjade revisjon võimaluse vaadata mälestised süsteemselt ja väärtuspõhiselt üle. R. Sild märkis, et tegemist oleks suure muudatusega, mille positiivsed ja negatiivsed mõjud tuleb põhjalikult läbi hinnata.

Kaido Allan Lainurm sõnas, et Eesti Mõisate Ühendus ja Eesti Ajalooliste Hoonete Ümarlaud on mälestiste kategooriatesse jagamise vajadust tõstatanud juba mitu aastat. Tema sõnul võiks muinsuskaitsealadel kasutatavat A-, B- ja C-kategooria loogikat laiendada ka mõisahoonetele ja maa-arhitektuurile. K. A. Lainurm rõhutas, et kategooriad annaksid omanikele suurema selguse, milliseid töid võib teha iseseisvalt ja millal tuleb Muinsuskaitseametiga kooskõlastada ning aitaksid vähendada tarbetut bürokraatiat.

Tõnu Kiviloo sõnul peaks omanik konkreetsete hoonete puhul esmalt pöörduma Muinsuskaitseameti maakonnanõuniku poole ning selgitama, milliseid eritingimusi ja kooskõlastusi kavandatavate tööde jaoks vaja on. Tema sõnul on Muinsuskaitseamet sellistes küsimustes üldjuhul koostööaldis ning võimalikke lahendusi saab otsida konkreetse objekti vajadustest lähtudes.

Tõnis Lukas küsis, kas pühakodade programm tuleks arhitektuuripärandi hoidmiseks taastada ning kuidas kirikute esindajad suhtuvad pühakodade funktsiooni võimalikku laiendamisse kogukonna-, kultuuri- või muude avalike funktsioonide suunas.

Anti Toplaan sõnas, et Eestis on üle 400 pühakoja, mis on regionaalselt olulised, kuid jäävad sageli eri valdkondade vahele. Tema sõnul on kirikute ja koguduste juures olemas kogukonnad ja partnerid, sealhulgas omavalitsused, kellega saab pühakodade laiema kasutuse üle läbi rääkida. A. Toplaan tõi võimaliku arengusuunana esile pühakoja, pastoraadi või kogudusehoone kasutamise kogukonna-, kultuuri- või kontserdipaigana ning rõhutas, et kirikud on sellisele arutelule avatud. Samas märkis ta, et praeguse projektitoetuste süsteemiga suudetakse parimal juhul hoida olemasolevat ning pühakodadel on ka regionaalpoliitiline ja

julgeolekupoliitiline mõõde.

Kaido Allan Lainurm rõhutas, et ajalooliste hoonete omanike peamine mure on rahastuse ebapiisavus ja kasvav remondivõlg. Tema sõnul peaks pärandihoiu rahastamine jõudma erakondade valimisprogrammidesse, koalitsioonilepingutesse ja Vabariigi Valitsuse tööplaani. K.A. Lainurm märkis, et lisaks toetuste suurendamisele tuleks kaaluda ka muid meetmeid, näiteks laenukäendusi ja -võimalusi, mis aitaksid omanikel katta omaosalust ning alustada vajalikke töid.

Kadri Tali leidis, et kultuurikomisjon saab aidata kokku tuua omanike vajadused, ühiskonna ootused ja muinsuskaitse vaate. Ta rõhutas, et pärand ei tähenda üksnes hooneid ja mälestisi, vaid ka inimeste identiteeti, kogukonda ja tulevikku. K. Tali sõnul tuleb uue muinsuskaitse käsitluses keskenduda sellele, kuidas ajaloolisi hooneid jätkusuutlikult ja kogukonna huvides kasutada.

Liina Kersna tänas arutelus osalejaid ja märkis, et kuigi riigi eelarvestrateegia on Vabariigi Valitsuse pädevuses, saab Riigikogu kultuuripärandi rahastamise küsimuses kaasa rääkida iga-aastases riigieelarve menetluses. Ta pidas oluliseks viia pärandihoiu teema erakondade valimisplatvormidesse ning innustas ümarlaua esindajaid erakondadega otse suhtlema. L. Kersna lisas, et komisjon jääb ootama edasisi arenguid, sealhulgas mälestiste võimalikku kategooriatesse jagamist ning tänas osalejaid sisuka arutelu eest.

4. Info ja muud küsimused

L. Kersna sõnas, et juhul kui rahvusringhäälingu seaduse muudatused presidendi poolt välja kuulutatakse ja need jõustuvad juuli lõpus, tuleb kultuurikomisjonil Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu ekspertliikmete kandidaatide avaliku konkursi ettevalmistused ja väljakuulutamine korraldada enne sügisistungjärgu algust. Sellest tulenevalt tegi ta ettepaneku korraldada 17. augustil kell 11.10 korraline kultuurikomisjoni istung. Komisjon toetas ettepanekut.

(allkirjastatud digitaalselt)
Liina Kersna
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Merje Noorlind
protokollija